

IŠVADA

2017 m. gegužės 10 d.

Vilnius

Dėl Seimo Peticijų komisijos sprendimo

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija), 2017 m. gegužės 10 d. posėdyje iš esmės išnagrinėjo Danutės Vipartienės peticiją „Dėl advokatūros instituto panaikinimo kaip diskriminuojančio ir pažeidžiančio teisininkų ir klientų, žmogaus konstitucines teises ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 6, 21, 29 straipsnius, 48 straipsnio 1 d., teisininkų lygias galimybes vykdyti profesinę veiklą bei gauti teisingą atlygį už darbą ir klientų teises į veiksmingą teisinę gynybą, bendrai teisingumo įtvirtinimą visuomenėje“ ir priėmė sprendimą atmetsti joje pateiktą pasiūlymą panaikinti Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymą ir pakeisti su tuo susijusius Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 56, 88, 114, 347 straipsnius, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 39 straipsnį ir Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos 7, 8, 9, 10, 15, 18, 19 straipsnius.

Komisija šį sprendimą priėmė, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktą nuomonę ir manydama, kad su advokato institutu siejamų elementų visuma užtikrina profesionalų teisinį atstovavimą, kuris yra svarbi efektyvios teisingumo sistemos prielaida ir tinkamo asmens teisių ir įstatymų saugomų interesų gynimo sąlyga.

1. Dėl pareiškėjos peticijoje nurodytų argumentų, susijusių su ribotu advokatų skaičiumi.

Pažymėtina, kad tam tikrų teisininkų veikla (Lietuvoje – advokatų profesinė veikla) reglamentuojamoms profesijoms, kurioms užsiimti pagal teisės aktus reikalaujama turėti tam tikrą profesinę kvalifikaciją, priskiriama ir kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse. Pažymėtina ir tai, kad advokatų skaičius Lietuvoje nėra ribojamas ir tai imperatyviai įtvirtinta Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo (toliau – AĮ) 3 straipsnio 2 dalyje. Taip pat pažymėtina, kad AĮ 2 straipsnio 1 dalyje išvardintos advokatų teikiamos teisinės paslaugos nereiškia, kad visas šias paslaugas atlikti gali išimtinai tik advokatai. Lietuvoje teisininkų (ne advokatų) veikla nėra reglamentuota, t. y. nėra numatyta specifinių reikalavimų šios veiklos formai ar vykdymo tvarkai, nėra nustatyta kriterijų asmeniui, ketinančiam teikti teisinės paslaugas ir nėra nustatytas teisininkų skaičiaus ribojimas. Taigi, ir teisininkai gali teikti šias paslaugas, atsižvelgiant į kai kurias teisės aktuose numatytas išimtis, kurios yra susijusios su asmenų atstovavimu teismo procese ir tam tikrų procesinių dokumentų parengimu. Atsižvelgiant į tai, nėra pagrindo teigti, kad galiojantis teisinis reguliavimas galimai pažeistų Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 48 straipsnį, numatantį teisę laisvai pasirinkti darbą.

2. Dėl pareiškėjos argumentų, susijusių su lygiateisiškumo principo pažeidimu ir platesnių galimybių advokatams teikti teisinės paslaugas suteikimu.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – KT) savo praktikoje yra ne kartą pažymėjęs, kad konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas savaime nepaneigia galimybės įstatymu nustatyti nevienodą, diferencijuotą teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų, priklausančių skirtingoms kategorijoms, atžvilgiu, jeigu tarp šių asmenų yra tokio pobūdžio skirtumų, kurie tokį diferencijuotą reguliavimą daro objektyviai pateisinamą. Diferencijuotas teisinis reguliavimas, kai jis taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčioms asmenų grupėms, jeigu juo siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų arba jeigu tam tikrų ribojimų ar sąlygų nustatymas yra susijęs su reguliuojamų visuomeninių santykių ypatumais, savaime nelaikytinas diskriminaciniu (pavyzdžiui, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas, 2011 m. vasario 14 d. nutarimas). Be to, turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai (pavyzdžiui, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas). Šiuo aspektu pažymėtina, kad teisininkų ir advokatų teisinė padėtis yra skirtinga, t. y. teisininkų veiklai nėra keliami jokie reikalavimai, o advokatų veikla yra išsamiai apibrėžta, jos vykdymui taikomi griežti reikalavimai, numatantys papildomus profesinės patirties reikalavimus, tam tikras pareigas (pavyzdžiui, kvalifikacijos kėlimas, etikos kodekso laikymasis) ir pasekmes dėl netinkamos profesinės veiklos vykdymo. Taigi advokatams įstatymais yra nustatomi aukštos kvalifikacijos ir ypatingo profesionalumo standartai, todėl jiems suteikiamos išimtinės atstovavimo teisminiuose procesuose teisės. KT taip pat yra pažymėjęs, kad „dirbant sudėtingą darbą reikalinga tam tikra kvalifikacija, profesinės žinios ir įgūdžiai, todėl atitinkami reikalavimai asmenims, pretenduojantiems dirbti sudėtingą ar atsakingą darbą, laikomi natūraliais ir paprastai yra visuotinai pripažįstami“ (1996 m. liepos 10 d. nutarimas).

Taip pat ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) savo praktikoje yra pateikęs argumentus, kodėl tam tikrus veiksmus procese pavesta atlikti tik advokatams (advokatų padėjėjams): „griežtą atstovavimo pagal pavedimą reglamentavimą lemia tai, kad civiliniam procesui tinkamai vesti ir pasiekti vieną pagrindinių civiliniam procesui keliamų tikslų – teikti kvalifikuotą teisinę pagalbą – reikalingos aukšto lygio teisės žinios. Tokį atstovavimą gali užtikrinti advokatai ir jų padėjėjai, nes jų teisinė kvalifikacija nustatoma įstatymo nustatyta tvarka: advokatu, jo padėjėju gali tapti tik nustatytus reikalavimus atitinkantis ir egzaminą išlaikęs asmuo; savo veikloje jis privalo laikytis profesinės etikos normų; jis privalo drausti savo civilinę atsakomybę ir visiškai atsako už klientui savo kaltais veiksmais padarytą žalą“ (LAT 2015 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-212-219/2015).

Atsižvelgiant į tai, nėra pagrindo teigti, kad galiojantis teisinis reguliavimas galimai pažeistų Konstitucijos 29 straipsnį, įtvirtinantį asmenų lygiateisiškumo principo reikalavimą.

3. Dėl pareiškėjos peticijoje išdėstytų argumentų, susijusių su asmenų, kurie kreipiasi dėl teisinių paslaugų suteikimo, teisių pažeidimu.

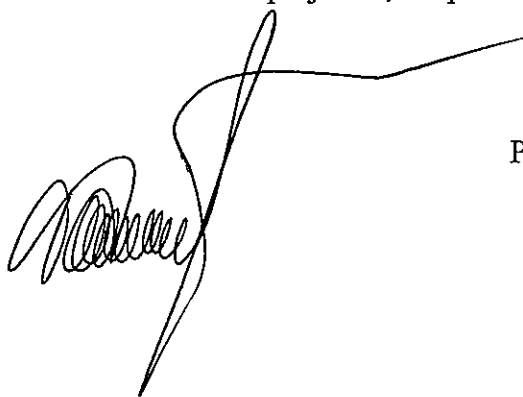
Pažymėtina, kad asmenys, kuriems reikalingos teisinės paslaugos, turi alternatyvą pasirinkti, kreiptis į teisininką arba į advokatą (išskyrus išimtis dėl asmenų atstovavimo teismo procese ir tam tikrų procesinių dokumentų rengimo). Tačiau galiojantis teisinis reguliavimas suteikia tam tikras papildomas garantijas ar apsaugos priemones asmenims, kurie kreipiasi į advokatus. Pirma, asmuo, kreipdamasis į advokatą, žino, kad jo profesinė kvalifikacija yra įvertinta ir patvirtinta; antra, advokatams numatyta pareiga apsidrausti savo civilinę atsakomybę; trečia, advokatams numatytos profesinės veiklos etikos taisyklės ir drausminė atsakomybė. Pastebėtina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje, vertinant asmens gautą teisinę pagalbą, yra akcentuojama, jog teisinė pagalba turi būti reali ir efektyvi, vien formalus atstovavimas nėra pakankamas tinkamam asmens teisių užtikrinimui. Taigi, per teisiniu reguliavimu nustatytą advokatų veiklos tikrinimo mechanizmą yra sudarytos galimybės imtis tiek drausminių priemonių, kai teisinės paslaugos buvo suteiktos tik formaliai ir nekokybiškai, tiek gauti žalos atlyginimą. Be to, pastebėtina, kad Konstitucija imperatyviai įtvirtina asmens teisę turėti advokatą (31 straipsnis).

Peticijų komisija, vadovaudamasi Peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalies ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų 28 punktu, siūlo Seimo seniūnų sueigai įtraukti į Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijos darbotvarkę protokolinio nutarimo dėl Peticijų komisijos sprendimo dėl Danutės Vipartienės peticijos projektą.

PRIDEDAMA:

1. Danutės Vipartienės peticijos kopija, 18 lapų.
2. Teisingumo ministerijos raštas (2017-05-03, (1.16)7R-3775, 1 lapas.
3. Išrašas iš Seimo Peticijų komisijos 2017 m. gegužės 10 d. posėdžio protokolo Nr. 250-P-08, 1 lapas.
4. Lietuvos Respublikos Seimo protokolinio nutarimo projektas, 1 lapas.

Komisijos pirmininkas

Petras Čimbaras